UMURSANMAYAN KADINLAR

HATİCE BİLEN BUĞRA

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 341
EDEBÎ ESERLER: 176

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-603-8

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: Bilgi Yayınevi, 1989
1. Basım: Ötüken Neşriyat, 1989
2. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Kapak Tasarımı: Damla Acar

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: Ötüken Neşriyat AŞ
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50
Sertifika Nu: 49269

İstanbul - 2024

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Hatice Bilen Buğra: 1951 yılında Adapazarı'nda doğdu. İlk, orta ve liseyi doğduğu şehirde tamamladı. İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi ve Arkeoloji Bölümünden mezun oldu. Yüksek Lisansını İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Prof. Dr. Semra Ögel danışmanlığında, "Cumhuriyet Döneminde Resim-Edebiyat İlişkisi" adlı teziyle; Doktorasını Marmara Üniversitesi Türkiyat Enstitüsünde Prof. Dr. Selçuk Mülayim danışmanlığında "1914'lerden 1940'lara Türk Resim ve Romanında Gerçekçilik" adlı teziyle yaptı. Bir süre öğretmen olarak çalıştıktan sonra mizacına uygun bulmadığı öğretmenlikten istifa etti. Serbest çalışıyor.

İÇİNDEKİLER

Komşu Kadınlar / 9
Sunaktaki Kurban / 17
Ah, Kaybana Sevdalık / 25
Selvi / 31
Kurtarıcı / 39
Çeyiz / 47
Öç / 53
Uyanış / 61
Kös Dinlemek / 69
El Ağrısı Ele Seyran / 77
"Göz Açıp da Gördüğüm..." / 85
Tuzlu Çörek / 91
Ay Bacadan Uçar Gider / 97
Gülnaz'ın Bakışı / 105
İmece / 113
Otobüs Yolculuğu / 121
"Bir Gülü Düş Eylemek" / 127
Tenha Bir Dünya / 133
Figüran / 141
Canı Sıkılan Kadın / 149

KOMŞU KADINLAR

Alacakaranlıkta yürüyen gölgelere benzeyen kadınlar, kısa bir duraklamadan sonra, tarlalara açılan ara sokağa saptılar. Hiç konuşmadan, yumuşak adımlarla yürüyorlardı.

Önlerine bağladıkları renkli peştamallarının altından, paçaları lastikli, uzun donları görünüyordu. İkisinin omzunda, ucuna ip asılı birer tahra ile yük taşırken omuzları kesilmesin diye palan olarak kullandıkları eski püskü çuvallar vardı. İkisi arkasına, ikisi de koluna birer sepet geçirmişti.

Belli bir saatte, belli bir yerde olmaları gerekliymişçesine hızlı ama telaşsız yürüyorlardı.

Ara sokağı tarlalardan ayıran geniş hendeği atlayıp dar bir toprak yola ulaştılar. Yolun sol yanında içinde yaz kış su bulunan büyük bir çukur vardı. Eylül sabahının dirilten tazeliğini, çukurdan yayılan çürümüş ot ve kurbağa pisliği kokusu bozuyordu.

Bulutlardan sıyrılan güneşin ilk aydınlığında çimenlerin, dikenli çalıların rengi gümüşe dönüşmüştü. Çiyden nemlenen toprakta salyangozların sümüksü izleri parıldıyordu. Ayak seslerinden ürken minicik kurbağalar sağa sola kaçışıyorlardı.

Ortalık aydınlandıkça omuzlarında su testileri, ellerinde orak ve sepetlerle tarlaya giden insanlara rastlıyorlardı. Yakınlarından geçmiyorsa, içlerinden birisi, tanıdıklara el sallıyor, sonra yine suskun yürüyorlardı.

SUNAKTAKİ KURBAN

Başını pencerenin pervazına dayamıştı. Sunakta can alıcısını bekleyen kurbanın yılgın, umutsuz bakışlarıyla arkadaşına bakıyordu. Uzun süren bir suskunluktan sonra, birdenbire, boşanıverdi:

"Babam, yüzüme karşı, 'Evime lanet yağıyor!' diye bağırdı bu sabah. Evlenme çağına geldiği halde çocuklarını evlendirmeyen ana babaya Allah lanet edermiş."

İçini çekti. İtilmiş, aşağılanmış küçük bir kız çocuğuydu şimdi.

"Bir zamanlar duymak bile istemediği şeyi, yaşım otuza merdiven dayadığı bir sırada düşünmeye başladı: Benim de bir yuvam olsun.. muş!"

Son cümleyi tükürür gibi söylemişti.

Cama vuran ikindi güneşi, odayı gökkuşağı renkleriyle doldurmuştu. Yüzünü kırış kırış eden öfke ve tiksinti, bu ışık renk karışımı içinde erimiş, yumuşak bir hüzne dönüşmüştü. İki arkadaş yan yana oturdukları sedirden sokağı görebiliyorlardı. Dışarıda bağıran, kavga eden, gülen çocukların sesleri duyuluyordu. Arkadaşı başıyla göstererek,

"Bak!" dedi. "Şunlar yaşıtlarımızın çocukları. Hepsinin boyu analarınınkine ulaştı. Hâlâ mı aşk hayalleri?"

Yüzü pembeleşmişti. Karşısındakine laf anlatamamanın sıkıntısı içindeydi.

"Adımızın geçtiği her konuşma, insanların aklına; ya gurbetten dönen olur, ya karısı ölen olur, meselini getiriyordur."

AH, KAYBANA SEVDALIK

"Süskün danalar gibi ne kıpraşıp duruyorsun be kadın?"

Ses ürkütücüydü, ama aklını başına toplamasına yetti. İçinden, kim bilir, yine neler sayıkladım da kızdırdım adamı, diye geçirirken, usulca kenara çekildi.

Bu uzak ve yabancı tavır kocasını büsbütün sinirlendirdi: "Ey seni eken, doğuran.. kor be kor olsun! Karı diye kar koydular yatağıma" diye söylenerek sırtını çevirdi karısına.

Yüreği genişledi Gülfidan'ın. Sanki araya bir perde çekilivermiş ve yalnız, başıboş, rahat bırakılmıştı. Bu bir başına kalmışlık içinde, ömrünün son güzelliği olacağını bilmeden tükettiği bir ilkyaz gecesine geri döndü:

Yıldızların kaynaştığı o uzak gecede, yaşlar yanaklarından yuvarlanırken, Cemal, -ilk kocası- kulağına, yumuşacık, fısıldayıp durmuştu: "Ağlama fidanım.. bak görürsün, sana her gün yazacağım. Ooo.. sil bakayım yaşlarını.. ölüme gitmiyorum ya... Bir de bakmışın daha yaşların kurumadan yanındayım."

İlk horozlar öterken bahçeye çıktılar. Gökte son yıldızlar duman rengi bir aydınlığın içine serpiştirilmiş çiçeklere benziyordu. Sabah yeli, birazdan, her birini bir yana savuracaktı.

Yan yana durarak, sabah serinliğinde titreşen ağaçlara, ardında dağlar olduğunu bildikleri sisli ufuklara baktılar bir süre. Sonra Cemal, saçak altındaki güllerden birini koparıp yazmasının ucuna iliştirdi Gülfidan'ın. El ele tutuşarak avludaki kütüklerin üstüne oturdular.

Yaz başlangıçlarının aydınlığı hemencecik çoğalan sa-

KURTARICI

Akşamın cama vuran ışığı, odayı gülkurusu bir aydınlıkla doldurmuştu. Elindeki işi bir yana itti. Başını kaldırıp sokağa baktı. Karşıdaki evin merdivenine çömelmiş, küçük bir kızın solgun yüzünü gördü. Çocuğun bakışlarındaki keder, Zühre'yi hüzünlü bir akşamın eşiğine taşıdı:

Babası, sabahleyin işe giderken, iki küçük kardeşiyle birlikte, onu da yanında götürmüştü. Üç kardeş, bütün gün, babasının, ağzı burnu yamulmuş bakır tencereleri, tavaları, tasları, sahanları, yere çakılı, üzeri düzleştirilmiş bir demire geçirip bir çekiçle şekillendirişini, yeşil renkli bir suyla dolu yalakta ovuşunu, sonra da körüğün ucuna basa basa hava verdiği bir ateşin üstünde kalaylayışını seyretmişlerdi.

Deste deste bağlanmış kalay çubukları içinden birini çekip iyice kızdırılmış tencereye sürüşünü, kıpkırmızı bakırın yavaş yavaş gümüşe dönüşünü büyük bir şaşkınlıkla izlerken, kolaylıkla eğilip bükülen kalay çubuklarının çıkardığı o incecik çıtırtıyı dinlemiş, keskin nişadır kokusuna karışan kömür kokusunu içlerine çekmişlerdi.

İkindi vakti, babası, "Hadi siz eve gidin artık. Ben de birazdan gelirim" dediği için, üç kardeş el ele, dükkân önlerinden suskun, ürkek geçip eve dönmüşlerdi.

Kapıları önünde, evlerini sokaktan ayıran tahta perdeye yaslanıp yoldan geçenlere baktıkları bir sırada, çarşı tarafından bir faytonun hızla yaklaştığını, yanlarına gelin-

ÇEYİZ

Kızının alacağı diplomayı düşündükçe içi içine sığmıyor; o büyülü kâğıdı büyük bir merak ve sabırsızlıkla bekliyordu.

Yamamaya çalıştığı çorabı yeniden eline aldı. Ama aklı başka yerlerdeydi.

Kendi evlerinde okulun sözü bile edilmezdi. Yalnız, önlüklü çocuklara bakıp da mahzunlaştığını gören annesi, iç çekerek; "Ah.. ah! Yoksulluğun gözü kör olsun!" derdi. Aklı ermeye başladığı zaman, bu sözün, okula gidemeyişinin bir çeşit gerekçesi olduğunu anladı.

Annesi, daha gün ışırken evden çıkardı. Onu evde yakalayabilmek için her gün bir öncekinden erken uyanmaya çalışır, öteki odada, yere değmiyormuşçasına usul usul dolanışını duymak isterdi. Bu sesi duyduğu ender zamanlarda, güneş sanki yüreğinden doğuyor gibisine gelir, içi ısınır, aydınlanırdı. Tersi olunca da, annesiz sabahlara uyanmanın kederi gün boyu gözbebeklerine siner, tortulaşırdı.

Boydan boya yatak serili odadan, uyuyan kardeşlerini çiğnememeye dikkat ederek çıkar, daracık sofada annesinin bıraktığı kokuyu içine çekerdi. Annesi, camın önündeki fesleğenleri sulamış, pişirmesini istediği sebzeleri ayıklamış, taşlığı yıkamış olurdu.

Sonra babası da, lehim tenekesini sırtlar evden çıkardı. Dört küçük kardeşi ve bir yığın işle baş başa kalırdı. Her sabah, işe girişmeden önce, bir süre, kapının önünde oturur, artık iyice uyanan evlere, cennet bahçesi gibi uzayan

ÖÇ

Daha uyumak istiyordu. Uyuyamasa bile, kalkmak istemiyordu, ama annesi başucuna dikiliverdi:

"Elini bir işe sürdüğün yok, korkarsın eline yapışır."

Öfkeliydi, bir süre sustuktan sonra ekledi:

"Kocaya gideceksin, ama sandığın bomboş."

"Ne!" diye bağırarak yatağında doğruldu Ulviye: "Kim gidiyor kocaya?"

"Sen" dedi annesi.

Kız gülümsemeye çalıştı, kızdırmak için öyle söylemiş olmalıydı annesi. Yeniden uzanıp yorganı üzerine çekerken,

"Çok zorun var benimle; ille kocaya verip kurtulacaksın" dedi. Ama annesi,

"Elbet zorum var seninle" dedi. Sesinin de sözünün de şakaya benzer yanı kalmamıştı: "Başıma bir keder getirmeyesin diye gece gündüz bekçiliğini edeceğime, veririm seni kocaya da rahat ederim."

Ulviye, dizlerinin üstünde dimdik oturmuş şaşkın şaşkın bakınırken annesi kapıya yürüdü. Eşikte bir an durdu, döndü sonra;

"Sözün kesildi bile; Kıroğlu'nun Seyit'e verdik seni."

Tarlalara ve küçük ırmağa bakan pencerenin önünde, içi kaskatı, oturup kaldı Ulviye:

Habip askere gitmeden önce, son kez dolaştıkları daracık toprak yol, ağaçlar, karşılardaki yayvan tepeler, her yer karla kaplıydı ve daha düne kadar her bakışında ona mutluluk veren bu görüntülere yabancılaşıvermişti. Yaz

UYANIŞ

Camekânlı satıcıdan iki çörek almıştı Mukaddes. Her mal tesliminden dönüşte kızına bir şey götürmek, yol boyunca sıcak bir yoldaşlık duygusu veriyordu ona.

Yorulan elini değiştirmek için, taşıdığı çantayı yere bıraktı. Hava kararmak üzereydi. Karanlık bastırmadan evde olmalıydı; yoksa dedikoduculara gün doğardı: "Hiç küçücük bir çocuk yalnız bırakılır mı, ayol? Kadın kısmının akşamın zifirine kadar dışarlarda ne işi var? Kim bilir ne halt karıştırıyor; pis günahı boynuna!"

Suçlamaya, mahkûm etmeye herkes hazır, herkes teşneydi, ama hiçbirisi, yanı başlarındaki gencecik kadına, bir gün olsun, "Başında bir çocukla sen nasıl geçiniyorsun bacım?" diye sormayı akıl etmiyordu.

Vezneciler'deki durağa gelmişti. Kuyruğa girerek minibüse bindi. Çantasını güçlükle ayaklarının dibine sıkıştırdı, elindeki paketi kucağına bıraktı. Arabanın içi kış gününde bile ekşi ekşi ter kokuyordu. Bu çürümüş kokuya ağır bir benzin kokusu karışıyor, havayı büsbütün solunmaz hale getiriyordu. Yüzünü buruşturdu. Başını arkaya yaslayarak gözlerini kapadı.

Şimdi önünde geniş bir otlak uzanıyordu: Çayır biçme zamanıydı. Yağmurun bol olduğu o köylük yerde, herkes, işini bir an önce bitirebilmek için adam arardı. Tam o günlerde yavuklusu Mahmut'un annesi, babasından istedi Mukaddes'i.

"Şimdi bize lazımdır" dedi babası: "Çayırımız biçilecek! Güz sonu gelin, alın onu, sizin olsun!"

KÖS DİNLEMEK

Puslu, ışıksız bir gündü. Yüksek tavanlı gar binasının Haydarpaşa-Adapazarı Ekspres bilet gişesinin önünde beş altı kadın kümeleşmiş bekliyorlardı.

Deniz tarafından koltuğunun altında bir yığın kitapla bir genç kız, gar tarafından soluk siyah mantolu, eşarbının üstüne simli yünden el örgüsü bir şal sarılı, ufak tefek bir kadın, aynı anda koşarak geldiler. Yirmi beş yaşlarındaki kadın, şalının bir ucuyla yüzünün sağ kısmını, gözü dâhil kapalı tutmaya çalışıyordu. Büyük bir telaşla yaklaştığı kadınlara,

"Tren kalktı mı?" diye sordu.

Birisi,

"Saatler değiştirilmiş," dedi.

"Hay Allah! Ben de yetişeyim diye hastaneden koşa koşa geldim. Neyse..." diyerek gişeye doğru sokulmaya çabaladı kadın.

"Bilet alacaksan, hiç uğraşma" dedi bir başkası: "Gişede kimse yok. Biz de yarım saattir bekliyoruz burada."

Genç kız;

"Kimseye söylemediniz mi?" diye sordu.

"Kime söyleyelim?"

"İlgililerden birine" diyerek geri döndü genç kız, ama daha adımını atarken hastaneden gelen kadın kolunu tuttu:

"Gitme bacım.. boş yere başını ağrıtmış olursun. Nasıl olsa seni kimse dinlemez."

EL AĞRISI ELE SEYRAN

Her sabah, kapının önünde, alçacık, hasır bir iskemleye oturur, yün eğirir. Yüzünde, oynadığı oyuna kaptırıp yalnızlığını unutmuş küçük bir çocuğun hoşnut hüznü. Günün taze ışığı altında geçmiş zamanlardan kalma bir minyatürü andırır.

Parmakları arasındaki kirmeni büyük bir ustalıkla çeviren bu güleç yüzlü, ufak tefek kadın, sabah saatlerinin gittikçe artan ısısı ve sokağın gürültüye dönüşen sesleri içinde, hem herkesten uzak, hem de herkesle iç içe yaşamayı sever.

İçten ve gösterişsiz tavırları, sevecen hüznüyle, arada bir, sokağın tozu toprağı içinde yuvarlanan çocuklara bakar.

Oyun dışı bırakılmış bir çocuğun kederli, mahzun tavrına bürünür; yüreğine sığdıramadığı özleyişler gözlerinden yaş yaş süzülür.

Güne telaşsız, didişmesiz başlayışı yüzünden, işi çok, başı kalabalık kadınların öfkeli, kıskanç saldırılarına uğrar: "Ne mutlu sana Behice; dünyanın beyliği sende. Doğru derler: Garibin yalnızlığı var, ama rahatlığı da var."

Ellerindekinin değerini bilmeyen bu kadınlara, yanıldıklarını anlatabilmek hırsıyla çırpınır: "Hoş, bunların hiç aklı yok. Koca dünyada kıskanacak başka adam bulamadılar," der.

Sesine, tadına doyulmamış güzelliklerin burukluğu siner; bal renkli gözlerinin bebekleri, durgun suda parıldayan çakıl taşlarına benzer.

"GÖZ AÇIP DA GÖRDÜĞÜM..."

Ağacın seyrelmiş yaprakları arasından sokağa bakıyor Elif: Gökyüzünde sarışın bir çiçek gibi açılmış güneş, aşağıda yumuşak bir ışığa bulaşmış evler, insanlar.. ve insanı bir masal yolculuğuna çağıran, taşları iyice gömük, toprak yol.

İlerde çimenlere serdikleri bir yaygı üstünde tarhana çıkaran kadınlar, az ötelerindeki dibekte bulgur döven kızlar.

Uzakta, ahşap evlerden birinin damında, ucuna bir tutam kuru ot bağladığı bir ipi bacadan aşağı sarkıtarak kurumları temizleyen yaşlı bir adam; saçak altlarına örülü soğan dizileri, sap kısımlarından birbirine bağlanmış mısır koçanları asan bir başkası.

Güneşe çıkardığı salça tepsilerine, toz karışacak endişesiyle, oynayan çocukları kovalayan bir kadın, arkasında kuzular, tavuklar, horozlar.

Dut ağacının yola taşan dalı üstünden görebildikleri bunlar. Sokağın mevsimlere göre değişen görüntülerini, arada bir, bir ağacın tepesinden seyretmek hoşuna gidiyor Elif'in. Ama bugün, nedense tez sıkılıyor. Sarkıttığı bacaklarını topladı; inecek. Ayağa kalkarken, gözü, sokağın başında beliriveren kalabalığa takılıyor:

Feraceli kadınlarla allı, morlu, sarılı giysiler içindeki kızlar, usul usul yaklaşıyorlar. Kadınların kolları altında, üstü beyaz bir tülbentle örtülü birer tepsi, kızların üstünde eski zaman elbiseleri var. Unutulmuş zamanların unutulmuş güzellikleriyle sokağı renklendiriyorlar.

TUZLU ÇÖREK

Birdenbire bastıran sıcaklar yüzünden ev içleri hamam gibiydi. İşini bitiren herkes kendisini bir ağacın altına atıyordu.

Üç arkadaş da, sıcağın dışarı döktükleri arasındaydı. Bu miskinleştiren havada, yoncanın başındaki büyük ceviz ağacının altına oturmuş, çeyiz işliyorlardı. Giysileri sırtlarına yapışmış, çeneleri ve burunlarının üstü terlemiş, yanakları kızarmıştı. Ağırbaşlı bir suskunlukla önlerindeki işe eğilmişlerdi.

Hüreyla, dizlerine yaydığı patiskanın iki ucuna da kanaviçe teyelledikten sonra, renkli bir kukadan bir sap iplik koparıp iğneye geçirdi. Tam kanaviçenin minik karelerinden birine batıracakken cayıp derin bir "Offf!" çekti.

Kızlardan, kasnağa gerdiği ipek satene, ipek ipliğiyle 'çiniğne işi' bir gül nakışı işleyeni, önemsemeyen bir sesle,

"Ne oldu?" diye sordu.

"Bu cehennemin ortasında oturmuş bir yastık kılıfı işliyorum. Ne akıl Yarabbim!"

Elindeki iğneyi öfkeyle patiskaya batırıp çıkarıyordu. Geriye bağladığı tülbendinin oyaları, renkli küpeler gibi, kulak memelerinde sallanıyordu.

Bu sonuç beklemeyen çıkıştan sonra, can sıkıntısı alçakgönüllü bir boyun eğiş oluverdi:

"Hiç değilse kim için işlediğimi bilseydim."

"Bilsen, kanaviçeyi daha mı güzel işlerdin?"

Soruyu aralarındaki nişanlı kız sormuştu. Gülümse-

AY BACADAN UÇAR GİDER

Bomboş sokağın üstünde, önce, günün ürkek ışığını sislendiren ince bir toz bulutu yükselir, genişler, usul usul dağılırdı. Ardından, "Hoo.. hoo!" diye bir ünleyiş duyulur ve bulanık aydınlığın içinde, çocuklarını bayram yerine götüren bir baba gururuyla, önüne kattığı sürüyü güden Efe görülürdü.

Omzunda çadır bezinden yapılmış azık torbası, elinde sopası, şayak pantolonu, çarıkları, rengi atmış kasketi ve yaz kış sırtından çıkarmadığı ceketiyle uykulu bakışların önünden bir rüya uzantısı gibi geçip giderdi.

Her evden bir ya da iki hayvanın katılmasıyla çoğalan sürünün, tahta perdelerden sarkan sarmaşıkları, hanımellerini, fulya dallarını yemesini engelleyebilmek için, arada bir, "Hoo.. Hoo"ları kesip, "Hıı... Hı! Görmemişlik etme, kınalı kızım! Anan olacak o salamura karı hiç yedirmedi mi seni?" diye bağırırdı.

Erkenci birkaç kişinin ayak izleri, yüzü aşkın hayvanın ayak izleriyle silinir, sokağın yumuşacık tozları üstünde masal yaratıklarının bıraktığı karmakarışık şekillere dönüşürdü.

Karaosman Mahallesinden eski mezarlığın başlangıcına kadar "Haydi gidiyoruz, çabuk olun, toparlanın!" anlamında sürdürdüğü "Hoo.. Hoo"lar orada bir süre kesilirdi.

Taşları devrilmiş, toprakları göçmüş, kimlerin olduğu unutulmuş bu eski mezarlıkta, hayvanını vaktinde hazırlayamayan kadınları beklemek için oyalanırdı.

GÜLNAZ'IN BAKIŞI

İneğin karnı altında çömelmiş duruyordu. Yıllardır parmakları arasından yağ gibi kayıveren meme uçlarına dokunmaya korkar gibiydi. Oysa her sabah ve akşam büyük bir keyifle sağmıştı onu. Bu sabah ellerini tutuklaştıran şey, bunun son olduğunu bilişiydi belki de. Bir daha hiçbir zaman, sütten gerilmiş şu dolgun memelere dokunamayacaktı; çünkü Cambaz Hüseyin az sonra gelip alacaktı Gülnaz'ı.

Parmaklarını usul usul dolaştırdı hayvanın memesinde. Yükünü hafifletmeyen bu dokunuş hayvanı huylandırmıştı. Kuyruğunu ve başını sallamaya, tedirgin sesler çıkarmaya başladı. Yatışsın diye karnını okşadı Gülnaz'ın, "Ah canım.. ah güzelim," dedi. Hemencecik sakinleşti hayvan ve pürtüklü, uzun diliyle omzunu yaladı Cevriye'nin. Bu sevgi gösterisi içini sızlattı kadının. Başını ineğin karnına dayadı. Sütlü ot kokan derisini doya doya kokladı, damarlarının atışını dinledi, sıcaklığını alnında hissetti. Patlamaya hazır çıban başlarını andıran meme uçları gözünün önündeydi işte. Biraz istekle bastırsa içlerindekini dizleri arasına kıstırdığı bakraca boşaltıvereceklerdi. Ama elleri bir türlü işlemiyordu bu sabah.

Sağma işlemini geciktirmek için ne mümkünse yapmıştı: Ahırı temizlemiş, gübreyi dışarı çıkarmış, Gülnaz'ın bacaklarına yapışan artıkları yıkamıştı. Hatta hilale benzeyen boynuzları arasındaki boncukları bile silip parlatmıştı. Hayvan böyle ilgilere alışıktı, ama kadının bu suskunluğu-

İMECE

Külrengi aydınlığın içinden, ilkin sesleri geldi. Üzerlerine incecik, uzun çizgiler halinde bir ışık düşünce sisin altından kadınlı, kızlı bir kalabalık çıktı.

Avludaki kocaman gövdeli dut ağacının dibinde çömelmiş oturuyorlardı. Birkaç adım ötelerinde sepetler, su testileri, oraklar vardı.

Az sonra evin merdivenlerinden orta yaşta bir kadın indi. Çömelenler yerden eşyalarını da alarak doğruldular. Bahçe kapısı açıldı. Başlarında ak tülbentler, ayaklarında şalvarlarla, günün taze ışığı arasından sokağa süzüldüler.. uzaklaştılar.. kayboldular.

Avluda bıraktıkları son cümle, "On dönüm mısır ikindiye kalmaz, kırılır," olmuştu.

Tarlaya varır varmaz da akşamın tez indiğini bildikleri için ellerini çabuk tuttular. Daha gün ikindiye dönmeden işleri bitmişti. Birkaçı mısır koçanlarını kırmış, birkaçı saplarını biçmiş, birkaçı da demet bağlamıştı. Bu arada koçanlar bir öküz arabasıyla eve taşınmıştı.

Son seferini yapan arabanın ardından, onlar da, güz güneşini sırtlayıp evlerine döndüler.

Şimdi evler şarkı söylüyordu. Kadınlar, gün ışırken ayrıldıkları evlerini geceye hazırlamak için, hiç sızlanmadan, büyük bir hevesle, günün yorgunluğuna yorgunluklar ekliyordu.

Sonbaharda güneş ufka yaklaşırken ortalık aydınlık içindedir, ama karanlık birdenbire bastırır. Bu yüzden ak-

OTOBÜS YOLCULUĞU

Yolcu otobüsü Batman garajına girerken tanyerinde ürkek bir pembelik titreşiyor, bir sabahçı kahvesinin solgun ışığı yola vuruyordu.

Şoför, frene basmadan önce, "Ufak bir arıza yüzünden yarım saat kadar buradayız," diye açıkladı. Sonra da hemen arkasındaki koltukta oturan genç kıza, "Bacı, sen buraların yabancısısın. Bu kör vakitte oturacak bir yer bulamazsın. Seni bizim yazıhaneye bırakayım da orda bekle istersen?" dedi.

Şoför önde, kız arkada, birbirine bitişik odaların, uyuklayan insanlarla dolu kerevetlerin önünden geçtiler. Otobüsün kirli sıcaklığından temiz havaya çıkmak genç kızın uykusunu açmış, kanını tazelemişti.

Garajın sonuna doğru, camları çamurlu bir odanın önünde durup kapıyı yumrukladı şoför. Az sonra eşikte, uykulu yüzlü, saçı sakalı birbirine karışmış, buruşuk pantolonlu, eski yelekli, kırk yaşlarında bir adam belirdi. Şoför, "Nizam Abi, bacı sana emanet. Arabanın işi bitene kadar burada kalsın," dedi ve adamın ağzını açmasını beklemeden geri döndü.

Ters bir saatte, hiç bilmediği bir yerde, görünüşü umut kırıcı bir yabancıyla yalnız kalmak tedirgin etmişti genç kızı. Çaresizlik içinde, uzaklaşan şoförün ardından bakakalmıştı. Tam o sırada, "İçeri buyur bacı" dedi adam. Sesi sıcacık ve güven vericiydi. Kapısını bir Tanrı misafirine açar gibiydi.

"BİR GÜLÜ DÜŞ EYLEMEK"

Kültür Merkezinden çıktığı zaman yağmur yağıyordu. İki yanından telaşlı, savruk, koşuşturan insanlara aldırmadan yavaşlattı adımlarını. Üzerine düşen damlalarla birlikte, içinde tortulaşan bunaltının da eriyip aktığını hissediyordu. Yıllardır nasıl da paslanmıştı yüreği.. kafası.

Az önce, salonda, Grieg'in sahne müziği eşliğinde, o eski rüyaları hatırlatan baleyi izlemese, kim bilir, daha ne vakte kadar bu çürüyüş sürecekti. Kulaklarında unutulmuş bütün güzellikleri çağrıştıran müziğin yankısı, içinde giderek ağdalaşan bir hüzün, bırakıverdi kendini kalabalığın ortasına. Başını omuzları arasına gömdü, kapandı içine: Tozlanmış, küf bağlamış zaman katmanları arasından yol bulmaya çalıştı bu gününe; eşeledi yılları.

Uzak, çok uzaklarda hep ilerisi için ipotek edilen yıllar vardı. Yaşanmadan eskitilen yıllar... Daha ötelerde ise çocukluk denilen lekesiz günler. Kendini biraz zorlasa, o iki katlı evin bahçesindeki kuyunun serinliğini, iğdenin kokusunu, dut ve incir ağaçlarının esintisini duyacak gibiydi, ama şimdi istemiyordu. Biliyordu ki, bir kaptırırsa kendi kendisiyle hesaplaşma fırsatını da kaçırmış olacaktı. Omuzlarını dikleştirdi, çürüyüşün başlama noktasını bulmak hırsıyla geçmişi didiklemeye girişti.

Gelenekselliğin hayatın her anına yansıdığı bir mahallede büyümüştü. Orada kadınların bir kısmı giyim kuşamlarından, davranış ve tutumlarına kadar her şeyleriyle benzeşiyordu. Haminnelerinden görüp öğrendiklerini, onla-

TENHA BİR DÜNYA

Caddenin iki yönlü kalabalığı arasında, yavaş yavaş yürüyordu genç kadın. Bu isteksiz ve amaçsız gezintinin nereye varacağını hiç düşünmeden, adımlarının yönlendirişine bırakıvermişti kendisini.

Ansızın yolunu kesen bir kediden ürküp de başını kaldırdığı zaman, Kadıköy Kız Lisesinin önünde olduğunu gördü. "Nerelere gelmişim" diye söylendi, ama ne şaşırmış, ne de yadırgamıştı. Hatta içinde belli belirsiz bir sevinç kıpırtısı bile duymuştu. Sebebini anladı: az ilerde bir sanat galerisi olacaktı. Öğrenciliğinin en bunalmış günlerinde orada geçirdiği saatleri ve seyrettiği resimleri hatırladı. Yüreği nasıl da yıkanmış ve zenginleşmiş bir halde çıkardı galeriden. Bir dosta, yıllar sonra, yeniden kavuşmanın sevinciyle hızlandı, ama eskiden boy boy çerçevelerin süslediği duvarlarda şimdi, penye tişörtler, şile bezi gömlekler, batik elbiseler asılıyordu. Bir acı çöktü içine. Gençliğinin o cennet bahçesinden geriye, bu kirli, soluk kumaşlar ve Walt Disney bozuntusu hayvan resimleriyle bezenmiş giysiler kalmıştı demek.

Günün hayhuyu içinde her kayboluşunda kendini yeniden bulduğu, her türlü olumsuz duygudan arınıp temizlendiği tabloların yerini alan öteberiye hüzünle baktı. Yüreğinde dayanılmaz bir özlem, üzgün ve kırılmış, artık iyot kokmayan denize doğru yürüdü. Yolun soluna geçerken, gözleri ilerdeki ilan tahtasına ilişti: RESİM SERGİSİ.

FİGÜRAN

Dizi filmin Çandarlı'daki çekimlerinden İstanbul'a dönüyorlardı. Yazar-senarist, yönetmen, yapımcı, her ikisinin yardımcıları, kameramanlar, oyuncularla figüranların bir kısmı ve kimilerinin eşleri, çocukları aynı arabaya doluşmuşlardı.

Çekim yorgunluğuna temmuz öğlesinin sıcağında yola koyulmanın yılgınlığı ve bunaltısı da eklenince bitkin bir halde yığılmışlardı koltuklara. Kimsede eve dönüşün neşesi yoktu. Zorunlu bir yolculuğun gönülsüz yolcuları gibiydiler.

Uyuklayanlar, boş bakışlarla dışarıyı seyredenler, bir görevi yerine getirmenin isteksizliği içinde zorlama bir ilgiyle ellerindeki gazeteye gömülenlerin arasında, arka koltuklarda oturan figüranlardan biri, mor penye tişörtlü bir genç kız, kitap okuyordu. Ne yanındaki kızın, ikide bir üzerine abanarak öbür sıradaki arkadaşıyla gazete değiştirmeleri, ne geçtikleri yerlerin güzelliği kitabından koparamamıştı onu. Onun için, okuduklarından daha ilgi çekici hiçbir şeyin olmadığı yüzünden anlaşılıyordu.

Kaptırıp giden tutkulu okuyuşu, bol boyalı magazinlerin bile oyalayamadığı iki figüran kızın, açılmış koltukların büsbütün daralttığı koridorda dolaşmaya başlamalarına kadar sürmüştü. Arkadaşlarının yarattığı hoşnutsuzluktan kendisi aşağılanmış gibi hissederek, sitemle, bir an, onlara baktı. Ama ötekiler hiç alınmadılar. O zaman, sözlerinin dinlenmeyeceğini bilen bir insanın çaresiz boş vermişliğine sığındı: Yeniden okuduğu kitaba eğdi başını.

CANI SIKILAN KADIN

Yıldız Hanım mavi çamların uzamış gölgeleri altında dolaşıyordu. Canı sıkkındı; çatacak birisini arıyor gibiydi.

Deniz kenarındaki banklarda, lokantanın yukarısındaki masalarda, en iddialı, en gösterişli kıyafetlerini giymiş yanık tenli kadınlar, kümeler halinde oturmuş laflıyorlardı. Hallerinden de, kendilerinden de memnun, mutlu, kaygısız görünüyorlardı.

Onları görünce yüzü büsbütün asıldı Yıldız Hanımın. Yanlarından geçerken alıkonulmasın diye adımlarını hızlandırdı. Kır saçlarla gölgelenmiş güzel yüzü öne eğik, çabucak geçti aralarından.

İlerde, kantinin önündeki dişbudak ağacının altında genç bir kadın, tek başına çay içiyordu. Akşam güneşinin yumuşak ışığı yapraklar arasından süzülerek üzerine dökülüyordu. Çevresiyle ilgilenmeden, dalgın bir hoşnutluk içinde, kırpılmış şimşirlerin üstünden, ışıklarla oynaşan uçuk mavi denizi seyrediyordu. Batmakta olan güneş, ufku erguvan rengine dönüştürmüştü. Az sonra bu ışık-renk karışımı incecik çubuklar halinde denize yansıyacaktı.

Genç kadının kendi kendine yeten hali hoşuna gitti Yıldız Hanımın. Demin yüzünü bulutlandıran sıkıntı dağılır gibi oldu. Aralarındaki ölçülü tanışıklığa aldırmadan ona doğru yöneldi. Daha yanına varmadan.

"İyi akşamlar..." diye seslendi.

Sesi içtendi.